

Смазнова М. В.,
аспірант кафедри перекладу та мовознавства
Міжнародного гуманітарного університету

ІСТОРИЧНИЙ І РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТИ НАЯВНОСТІ КАТЕГОРІЇ ПОДВІЙНОГО ЧИСЛА В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА АРАБСЬКІЙ МОВАХ. ПРИЧИНИ ЙОГО ЗНИКНЕННЯ

Анотація. У статті описано граматичну категорію подвійного числа, її наявність в арабській мові й відсутність повної граматичної категорії в англійській. Розглянуто причини її зникнення на прикладі впливу історичного та релігійного аспектів в англійській мові. Вивчено питання впливу граматичної категорії роду на категорію подвійного числа.

Ключові слова: подвійне число, релігійний аспект, граматична категорія числа, історичний аспект, зникнення.

Постановка проблеми. Граматична категорія включає в себе два окремих тлумачення: 1) з одного боку, це загальне граматичне поняття, що існує в цій мові й відображає найбільш характерні узагальнені ознаки, або характеристики цієї мови як особливої системи; 2) з іншого, це окремий клас слів, що володіє цими граматичними ознаками. Так, категорія числа розуміється, по-перше, як загальнограматичне поняття того, що позначається цим словом, по-друге, як особливий клас слів іменників, що володіють здатністю виражати числові відносини [1, с. 16, 53–68].

Мета статті – порівняти наявність і відсутність граматичної категорії подвійного числа в арабській та англійській мовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Граматична категорія числа існує практично в кожній мові на нашій планеті. Одна з найважливіших граматичних категорій у більшості випадків досить об'ємна й має вплив на інші граматичні категорії або граматичні одиниці.

Усі мови відрізняються одна від одної граматику, лексику, фонетику. Але також у кожній з мов своя історія, багатовікова історія, яку писав народ. Ці відмінності іноді можуть шокувати, але саме фактор відмінності деяких мов робить їх настільки цікавими для дослідження, що, знаходячи відповідь на одне питання, ми отримуємо сотню, не менш цікавих питань. Граматичні системи кожної мови на нашій планеті формувалися в особливих умовах, під впливом різних факторів, а також їхніх відмінностей, що насамперед говорить про різну історію того чи іншого народу. Але що являє собою народ? Цей фактор теж значно важливий для мови. Мови формувалися на певних територіях, на деяких територіях був абсолютно різний клімат, на інших процвітала торгівля, на деяких церква керувала народом, а на інших процвітало варварство. Численні фактори тиснули на людей, впливали на історію й відображалися в мові, що, у свою чергу, з покоління в покоління передавалося, досягло того моменту, із якого людині стало цікаво те, що вносило найбільші зміни в мову, а що ніяким чином не змогло вплинути зовсім. У сучасному суспільстві ми маємо величезні технічні можливості, щоб спостерігати за мовами в цей проміжок часу.

Величезний інтерес для нас становить арабська мова, не тільки з боку її багатовікової історії, а й з боку відмінності в каліграфії, за багатьма іншими чинниками, які вдалося зберегти в

незмінному стані й на сьогодні. Безсумнівно, варто зауважити, що двох однакових мов не буває, але деякі відмінності, які існують в арабській мові, особливо деякі граматичні явища, виділяють її в мовній картині світу. Граматична категорія подвійного числа існує в літературній арабській мові, повністю функціонує й залишається незмінною протягом століть. Що є тим фактором, який допоміг зберегти таку граматичну категорію, врятувати її від зникнення в століття нововведень, змін і втрат? Нам варто звернути увагу на кілька факторів. Перший фактор: усі країни, де арабська мова є державною або другою мовою, об'єднує одна ознака – це релігія. Усі країни арабського світу об'єднані однією релігією – ісламом у його різних варіаціях. Першоджерелом ісламу, його основним джерелом як релігії і як фізичного явища, яке живе в людях, є Коран – священна книга для мільйонів людей. Релігія як загальне явище знаходить своє місце в усіх сферах життя, впливаючи на них і співіснуючи разом із ними. Незважаючи на зміни в сучасному суспільстві, які стосуються і його культурного рівня, релігія залишається на досить важливому місці. Безсумнівно, другим фактором є те, що державний політичний устрій підтримує релігію, мусульманство завжди підтримується на державному рівні до найдрібніших, але все ще важливих моментів. Релігія є однією зі сфер життя, де в той чи інший спосіб задіяна кожна людина, незважаючи на те, що людина може й не дотримуватися всіх установлених традицій, через те що релігія зберігається не тільки у свідомості, а й у менталітеті, який допомагає їй залишатися з досить сильним рівнем впливу на суспільство. Сучасне суспільство в країнах арабського світу зазвичай змінює свої погляди й щодо релігії, але, незважаючи на те що молоде покоління вже відходить від надзвичайно складних правил ісламу, вивчення Корану, а разом із ним і всієї граматики є для них невід'ємною частиною життя. Фактор три – це, безумовно, зв'язок культури й релігії, бо ж не тільки культурне надбання, а і його матеріальна сторона, якщо можна так висловитися, підтримується величезною кількістю історичних джерел, і, попри кардинальні зміни в сучасному суспільстві, ці цінності переносяться з покоління в покоління. Не можна також не відзначити питання так званої «толерантності». Незважаючи на зміни й у сучасному світі, а також у країнах, які живуть і моляться арабською мовою, арабська мова не має середнього роду. Ця особливість, зокрема його відсутність, ніяк не позначилася на сучасному суспільстві. Це ще раз доводить, що релігія як основний фактор об'єднує людей, не дає вносити ті зміни в суспільство, що є протиприродними, але так настійно пропагуються в країнах, де поширена англійська мова.

Усі ці фактори не можна заперечувати, ми спостерігаємо їх вплив на мову щодня. Граматична категорія подвійного числа, крім досить вагомого значення з релігійної точки зору, має досить багато важливих особливостей.

Знання про кількість суб'єкт набуває в процесі практичної діяльності, тобто за допомогою досвіду. Процес емпіричного пізнання в галузі формування кількісних понять глибоко досліджував Жан Піаже. Слова «багато», «мало», «однаково», «більше», «менше», уважає Ж. Піаже, висловлюють не тільки кількісну, а і якісну оцінку. Вони є термінами приблизної, неаналітичної, емпірично пізаної кількості. Експериментальним шляхом Ж. Піаже доводить, що для всіх приблизно-оцінних когнітивних комплексів першорядне значення має опора на глобальне перцептивне порівняння, основане на синкретно зоровому сприйнятті просторових відносин, тимчасових відмінностях, щодо вмісту [2, с. 11, 45, 47–60].

Мова – один із найголовніших засобів спілкування серед людей, пов'язуючи між собою континенти, мова передає все, що забажає людина. Граматика кожної з наявних мов досліджується на достатньому рівні для того, щоб можна було зробити висновки щодо розвитку мов за часи їх існування. Неможливо прорахувати, скільки інформації передається через спілкування в усному чи письмовому вигляді. Кожна мова є індивідуальністю, не можна порівнювати дві чи більше мов без розуміння того, що вони вже є повністю різними, як, наприклад, дві людини. Але, незважаючи на це, порівняння мов як засобу передавання та зберігання інформації є необхідним у сучасному світі.

Людина повинна знати, що було з мовою в минулому, у якому стані мова зараз, що робить її такою, як вона є, та має прогнозувати, що може трапитись в майбутньому. Англійська мова зараз розповсюджується з непомірною швидкістю, завдяки міжнародним відносинам, політиці чи медіазасобам англійська мова стала невід'ємною частиною багатьох людей у різних країнах. Своєрідна міжнародна мова – англійська, несе на собі величезний обов'язок і має величезний вплив на її користувачів. Прикладом впливу на мову можна вважати не тільки скорочення слів чи більш просту систему речень у діалозі, а й те, що мова повинна описувати такі явища, які є не характерними для її первинних носіїв, наприклад, погодні явища, культурні традиції чи релігію, що приходять до мови разом із її новими користувачами. Для порівняння з арабською мовою нам необхідно додати, що всі країни, де арабська мова є державною, поєднанні одним важливим фактором, який об'єднує ці країни, незважаючи на велику кількість різних факторів, – це релігія в єдиному для всіх вияві – Корані.

Як це не видається дивним, але в жодному філософському словнику або філософській енциклопедії ви не знайдете статті, присвяченій поняттю «подвійність». Це тим більше дивно, що «подвійність» – поняття, яке широко використовується у філософії та різних галузях спеціального знання (у фізиці, математиці, хімії тощо).

Ідея подвійності – дуже стара ідея, яка дійшла до нас у різних міфах стародавніх народів. Геб і Нут – у єгиптян, Кі та Ан – у шумерів, Пракриті й Пуруша – в індійців, Ін і Янь – у китайців, Ометікутль і Омесігуатль – в ацтеків, Ахриман і Ормузд – у персів. Подвійність породжена в первинному порядку як акт чистого розрізнення, із якого з'являються подвійні принципи: небеса та земля, день і ніч, чоловічий і жіночий. Так як дуальності об'єднані в союз, вони мають невизначену (потенційну в сенсі можливості до звершення) енергію. Як же тоді ми можемо порівняти, скажімо, множини у двох різних мовах? За умови, перше, що ми можемо встановити, що в кожній мові, розглянутій нами, є регулярна система смислів і форм, що дає нам змогу продемонструвати існування системи числа, до того ж ми можемо порівняти значення у двох мовах.

Число є найбільш недооціненою із граматичних категорій. Воно оманливе та непросте, є набагато більш цікавим і різнома-

нітим, ніж більшість лінгвістів роз'яснюють. Це також було визнано Отто Есперсоном: «Число може здатися однією з найпростіших природних категорій, таке просте, як два додати два буде чотири, як щодо розуміння, так і щодо лінгвістики». Інша думка: «Аналіз граматичної категорії числа може бути дуже складним».

Англійська мова за часи свого існування змінювалась під впливом суспільства та часу достатню кількість разів, для того щоб зараз ми бачили таку сучасну мовну картину [3, с. 166].

Час і людина іноді працювали разом, іноді окремо. У давньоанглійський період формування мови англійської народності (V–XI ст.) на території Британії внаслідок розвитку діалектів північно-германських племен (англів, саксів і ютів), котрі переселилися в V ст. до Британії і злилися з кельтським населенням, виникає староанглійська мова. Це була основа, фундамент. Назв багато, але найважливішим фактом було те, що ця основа буде ще довго впливати на створення сучасної англійської мови [3, с. 3–9].

Грамматика мови є основою. На основі будується все те, що ми називаємо мовою. «Число» є граматичною категорією, яка кодує кількість осіб, елементів чи подій, що позначаються за допомогою іменників. Це допомагає нам розрізнити елементи як за ознакою, так і за референтом, один або більше ніж один. Так число може стосуватися осіб чи подій. Традиційно виділяють іменники, число яких можливо порахувати, наприклад, “Cat” – «кішка», та іменники, число яких виділити ми не можемо, – масові іменники “Water”. Кількість, що виражає іменник, можна виділити з боку морфології, наприклад, іменники, які виражають явище чи предмет із кількістю, мають число як однини, так і множини, а «масові» іменники традиційно розглядаються як іменники з формою “Singularia tantum”, наприклад, “Air” – «повітря», або як іменники тільки з формою множини “Pluralia tantum” – “Measles” – «кір» (хвороба). Це показує, що для деяких іменників число може бути визначене лексично.

На рівні синтаксису виділити відмінність допомагає номінальна фраза. В англійській мові значна частина іменників може також бути використана у якості масових, але з відповідними визначальним словам, артиклями чи квантифікаторами. “Would you like a cake/some cake?”, “How many apples/How much apple have you had?”. Ця здатність іменників з'являтися в будь-якому синтаксичному контексті називається рекатегоризацією (перекласифікацією). Це явище було описано ще в 1980 році лінгвістом Аланом Кітом. Він стверджував, що традиційна система маркування для іменників, що показують єдину річ чи масу, є неправильною, так як відмінності стосуються номінальної фрази, а не іменника. На рівні лексики іменники надають перевагу лічильності, але лічильність справді характерна для номінальних фраз. Якщо брати до уваги різні класи іменників, виділити іменники «з більшими ознаками лічильності» й іменники «з меншими ознаками лічильності»: “car”, “oak”, “cattle”, “scissors”, “mankind”, “admiration”, “equipment”, “Himalayas” – «автомобіль», «дуб», «велика рогата худоба», «ножиці», «людство», «захоплення», «обладнання», «Гімалаї» [3, с. 172–180].

Роблячи висновок із цієї інформації, можна виділити те, що в англійській мові є окрема група іменників, число яких потребує окремої уваги. Насамперед візьмомо слово «ножиці» – “scissors”, цей іменник називає предмет, але треба розуміти, що ножиці складаються з двох окремих частин, а окремі частини власної назви не мають. Назва предмета з'являлась разом із предметом завдяки людині, але чи керувалась людина тільки зручністю під час створення назви? В окремих випадках можливо, але за часів існування мови багато інформації зникло, тому ми не можемо говорити конкретно за всі відомі нам слова та явища, що вони описують. Інші слова, що мають тільки форму множини: “trousers”

– «брюки», “jeans” – «джинси», “shorts” – «шорти», “glasses” – «окуляри», “scales” – «ваги» [4].

Усі слова називають предмети, що складаються з двох частин, тому як виходить, що предмет має дві частини, а використовується у множині? Ця особливість в англійській мові не захищена законами релігії, як у країнах, де арабська мова є державною.

Англійська мова зараз розповсюджена по всьому світу, вона є міжнародною та державною для більше ніж 68 країн. Це означає не тільки велику кількість носіїв і «споживачів» мови, а ще й великий тиск на її систему, як граматичну, так і лексичну. Суспільство, політика, релігія, кількість носіїв і їх якість (освіта й рівень життя) – усе це створювало мовну картину, що ми бачимо зараз, але можна сказати те, що відсутність граматичної категорії подвійного числа впливає на мовну систему загалом.

Мовна картина світу, з одного боку, є наслідком історичного розвитку етносу й мови, а з іншого – причиною своєрідного подальшого розвитку; головним суб'єктом мовної картини є людина. З усього вищевикладеного можна зробити висновок, що так як людина здатна вплинути на мовну картину світу, зміни в тій чи іншій мові відбуваються тільки через людський чинник під час передавання інформації в ланцюжку «адресат – адресант». Страждає від цього мова? Чи отримує вона нові засоби для розвитку? Ми бачимо, наскільки зросли обсяги лексики, скільки нових літературних, наукових творів виходить щодня, скільки технічних відкриттів з'являється в сучасному суспільстві, уносячи в наше життя нову термінологію. Але скільки було втрачено за час цього розвитку. Сучасне суспільство й людина як його найбільш могутній щодо впливу представник показують мовну картину якомога краще. Мови розрізняються й тим, як в них класифікуються іменники щодо «обмеженості» і «внутрішньої структури» їх референтів, які й відображають їх концептуальну відмінність. Наприклад, для більшості носіїв англійської «горох» – “pea” є великою складовою речовини «горох», що є окремою. Але для російськомовних для «горох» не відрізняють однини та множини [5, с. 43, 47, 64].

В англійській мові зустрічаються випадки вживання артикля «a», характерного для однини, перед числівниками, наприклад, “a forty men” – «близько сорока»; датською дуже часто говорять “en tyve stykker” – «близько двадцяти штук»; це можна порівняти з англійським “a few”; де артикль однини перетворює форми множини зі свого роду негативних “He has few friends” – «У нього мало друзів» у позитивні “He has a few friends” – «У нього кілька друзів». Однак “a few” могло бути створене за зразком “a many”, де “many” може бути узагальненим іменником, а не прикметником. Ці спочатку самостійні форми з плином часу злилися. В арабській мові іменник “shajar” – «дерево» є «масовим» іменником, що позначає речовину, тобто недиференційовану масу «дерева» (зазвичай такі імена помічені «колективні» в арабській граматиці). Це слово може виражати як окреме дерево за допомогою додавання суфікса (shajar-a), також деревину як субстанцію та дерево у множині (“ashjār” і “shajarāt”, відповідно).

У 1933 році англійський фізик Поль Дірак, основоположник квантової механіки, був удостоєний Нобелівської премії за унікальне відкриття: він довів парність освіти всіх речовин у природі. Усі основні частинки, наявні у Всесвіті, мають свої копії – античастинки. Коран був посланий на Землю в VII столітті, коли ще ніхто з людей не мав жодного уявлення про цей науковий факт. Але в аятах ясно повідомляється, що все створене у Всесвіті має свою пару: один приклад у парності всього створеного укладений у рослинах. Ботаніки виявили факт існування статей у рослин тільки 100 років тому, тоді як у Корані

про парності рослин було повідомлено 1 400 років тому. Факт існування чоловічої й жіночої статей у рослин є ще одним науковим знанням, переданим у Корані в VII столітті [6, с. 21–24, 38–46].

У сучасній граматиці арабської мови категорія подвійного числа активно діє. Чи залежить це від Корану, чи це залежить від кількості носіїв мови, залежить від стабільного виділення частин мови в арабській мові, що ні разу не змінилося за всю історію її існування. Може, усе-таки причиною є ця стабільність [7, с. 114–116].

Варто також зазначити, що граматична категорія числа пов'язана з категорією роду й категорією одухотвореності предмета, що ще раз підтверджує, що в арабській мові збереженості категорії подвійного числа сприяла релігія й менталітет людей, так як в арабській мові не існує середнього роду, який так настійливо пропагується в сучасному суспільстві [8, с. 166]. Існування та функціонування арабської граматики й лексики в досить жорстких межах має дуже багато позитивних факторів. Одним із таких є єдина структура і практичне її застосування [9, с. 31–40]. В арабській мові є три числа: єдине (الإفْرَادُ) подвійне (التَّثْنِيَّةُ) і число множини (الْجَمْعُ). Подвійне утворюється від єдиного шляхом додавання закінчення – ان. Закінчення подвійного числа, яке в називному відмінку виражено ان, а в непрямих відмінках – ين, додається до форми однини після усичення відмінкового: كِتَابَاتٌ «дві книги» (у називному відмінку), كِتَابَيْنِ «дві книги» (в непрямих відмінках) [10, с. 27–33].

Наприклад:

سَيِّدَاتَانِ «дві пані» (називний відмінок) – سَيِّدَتَيْنِ «дві пані» (непрямий відмінки); مَدْرَسَاتَانِ «дві школи» (називний відмінки) – مَدْرَسَتَيْنِ «дві школи» (непрямий відмінки). Прикметники узгоджуються з іменником, який вони визначають, і в роді, й у відмінку, і в числі, наприклад: فَيْحَاتَانِ لَيْبَاتَانِ «два смачних яблука»; عَيْنَانِ كَبِيرَتَانِ «два великих ока»; «(ці) два міста – величезні»; الْمَدِينَتَانِ عَظِيمَتَانِ «(невизначена) книга»; كِتَابٌ «дві (невизначені) книги»; كِتَابَاتٌ «(певна) книга»; الْكِتَابَاتَانِ «дві (певні) книги». У родовому та знахідному відмінках це закінчення змінюється на – يْنِ.

	Визначений стан	Невизначений стан
Називний відмінок	كِتَابَاتَانِ	الْكِتَابَاتَانِ
Родовий відмінок	كِتَابَيْنِ	الْكِتَابَيْنِ
Знахідний відмінок	كِتَابَيْنِ	الْكِتَابَيْنِ

При утворенні подвійного числа ة «та марбута» в іменах жіночого роду перетворюється на звичайну букву ت «те»: فَيْحَاتَانِ – «дві дівчини»; مَدْرَسَاتَانِ – «дві школи»; طَائِرَاتَانِ – «два літаки».

Якщо ім'я подвійного числа є першим членом ідафи (المُصَنَّفِ) то воно втрачає букву ن «нун», наприклад: كِتَابَاتَانِ – «дві книги» – كِتَابَاتَا طَالِبٍ – «дві книги студента»; يَدَانِ – «дві руки» – يَدَا إِنْسَانٍ – «дві руки людини»; كِتَابَاتَانِ – «дві книги» – كِتَابَاتَاكَ – «твої дві книги».

Відмінювання словосполучення.

	Дві книги студента	Дві руки людини	Твої дві книги
Називний відмінок	كِتَابَاتَا طَالِبٍ	يَدَا إِنْسَانٍ	كِتَابَاتَاكَ
Родовий відмінок	كِتَابَيْ طَالِبٍ	يَدَيْ إِنْسَانٍ	كِتَابَيْكَ
Знахідний відмінок	كِتَابَيْ طَالِبٍ	يَدَيْ إِنْسَانٍ	كِتَابَيْكَ

У зв'язку з відсутністю в арабській мові інфінітива вихідною формою дієслова при утворенні інших форм прийнято вважати форму III особи чоловічого роду однини минулого часу. *كتب* [Катаба], ця форма зі словника умовно перекладається російською мовою інфінітивом «писати». Для зручності почнемо з минулого часу. Правильне дієслово в минулому часі складається з незмінної трибуквенної корінної основи, під час його відмінювання змінюються тільки закінчення, що вказують на особу, рід і число. Відмінювання дієслова *جلس* [джаласа] «сидіти» в минулому часі [9, с. 31–40]. Наприклад:

– в однині:

جلست [джалас-ту] «я сидів»; *جلست* [джалас-та] «ти сидів»; [джалас-ти] «ти сиділа»; *جلس* [джалас-ā] «він сидів»; *جلست* [джалас-ат] «вона сиділа»;

– подвійному числі:

جلستما [джалас-тумā] «ви (обидва, обидві) сиділи»; *جلسا* [джалас-ā] «вони (обидва) сиділи»; *جلستا* [Джалас-атā] «вони обидві сиділи»;

– множині:

جلسنا [джалас-нā] «ми сиділи»; *جلستم* [Джалас тум] «ви (чоловіки) сиділи»; *جلستن* [джалас-тунна] «ви (жінки) сиділи»; *جلسوا* [джалас-ў] «вони (чоловічий рід) сиділи»; *جلسن* [джалас-нā] «вони (жіночий рід) сиділи».

В арабській мові форма II особи однини вживається й у разі ввічливого, офіційного звернення до однієї особи *جلست* [Джаласта] «ти сидів» і «Ви сиділи». На відміну від російської, в арабській мові особисті займенники під час відмінювання дієслова практично не вживаються. Наприклад, російське речення «Ми сиділи» перекладається арабською одним словом *جلسنا* [Джаласнā] [10, с. 5].

Висновки. Будучи одними з найважливіших для передання інформації частин мови, дієслово й іменник найбільш точно показують мовну картину. Але форми подвійного числа доступні й для інших частин мови, що ще раз показує, наскільки різними можуть бути рівні розвитку мов у сучасному світі. Адже говорячи про граматичні категорії числа загалом, ми маємо на увазі мільйони слів, які мають цю форму й використовуються як і в усній, так і в письмовій формах, у діловому листуванні, або під час оформлення документів, або в простому діалозі. В існуванні граматичної категорії подвійного числа значну роль відіграв Коран, священна книга, котра має більше ніж 100 офіційних перекладів. Із цієї причини деякі особливості арабської мови втрачаються або не мають адекватних аналогів у мові перекладу, незважаючи на старання перекладачів. Стандартне розуміння людиною категорії числа, тобто єдиного і множинного, не включає ще одне, але в арабській мові категорія числа тісно переплетена з категорією роду, що, у свою чергу, має ще й філософське підґрунтя [8, с. 166–167]. Зокрема, саме І. Кант знайшов парність категорій у синтетичних судженнях. Його роботи призвели до ясного усвідомлення антиномій, які породжуються саме цими категоріальними парами. Граматична категорія подвійного числа в арабській мові є найяскравішим доказом того, що збереження мовних засобів залежить від соціуму, і тільки міцний зв'язок між Кораном і суспільством, носячи в побуті назву «Віра», або «релігія», або «Віросповідання», допомогло зберегти й донести до сучасного світу граматику великої мови.

Література:

1. Аракін В.Д. Порівняльна типологія англійської та російської мов : [навчальний посібник] / В.Д. Аракін. – 3-е видання. – М. : Фізматліт, 2005. – 232 с.
2. Генезис элементарних логічних структур / [Ж. Піаже та ін.]. – М. : Видавництво іноземної літератури, 1963. – 447 с.

3. Corbett G. Number / G. Corbett. – Cambridge University Press, (2000). – 380 p.
4. Grammatical Features Inventory University of Surrey [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.smg.surrey.ac.uk/projects/features/> Creators: Kibort, Anna; Greville G.
5. Есперсен О. Філософія граматики / О. Есперсен ; пер. з англ. В.В. Пассека і С.П. Сафронової. – М. : Видавництво іноземної літератури, 1958. – 408 с.
6. Рижих В.І. Синтаксичні перетворювачі іменного речення / В.І. Рижих // Східний світ. – 2006. – № 4. – С. 97–105.
7. Гранде Б.М. Курс арабської граматики в порівняльно-історичному висвітленні / Б.М. Гранде ; РАН. – 2-е видання. – М. : Східна література, 1998. – 592 с.
8. Рижих В.І. Граматичні категорії іменника російської та арабської мов в порівняльно-історичному освітленні / В.І. Рижих // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». – 2014. – № 8. – Том 1. – С. 166–168.
9. Юшманов Н.В. Граматика літературної арабської мови / Н.В. Юшманов. – М., 2007. – 168 с.
10. Ковальов А.А. Підручник арабської мови / А.А. Ковальов, Шарба-тов Г.Ш. – 3-є видання, виправлене і доповнене. – М. : Видавничка фірма «Східна література» РАН, 1999. – 751 с.
11. Хайбуллін І.Н. Короткий виклад граматики арабської мови / І.Н. Хайбуллін. – 2-е видання, виправлене і доповнене. – Уфа, 2007. – 516 с.
12. Гумбольдт В.Ф. Мова і філософія культури / В.Ф. Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1985. – 452 с.
13. Коран / переклад І.Ю. Крачковського ; оформлення С. Сітнікова. – М. : НВО «Вектор СП», 1991. – 399 с.
14. Рибалкін В.С. Класичне арабське мовознавство / В.С. Рибалкін. – К. : Стилюс, 2003. – 406 с.
15. Рижих В.І. Дієслівна система арабської літературної мови / В.І. Рижих // Сильні дієслова. (На основі арабської дидактичної традиції) / НАН України. Ін-т сходознавства ім. А.Ю. Кримського. – О. : Астропринт, 2002. – Кн. 1. – 2002. – 422 с.
16. Beard R. Number / R. Beard. – In W. Bright (ed.) International Encyclopedia of Linguistics, 1992.
17. Jespersen O. Essentials of English Grammar / O. Jespersen. – Allen and Unwin, 1953.

Смазнова М. В. Исторический и религиозный аспекты наличия категории двойственного числа в английском и арабском языках. Причина его исчезновения

Аннотация. В статье описаны грамматическая категория двойственного числа, ее наличие в арабском языке и отсутствие полной грамматической категории в английском. Рассмотрены причины ее исчезновения на примере влияния исторического и религиозного аспектов в английском языке. Изучен вопрос влияния грамматической категории рода на грамматическую категорию двойственного числа.

Ключевые слова: двойственное число, дуальность, грамматическая категория числа, исчезновение.

Smaznova M. The availability of historical and religious aspects of the dual number in Arabic and English languages. The reason of its disappearance

Summary. The article describes the importance of the dual number category in the development of Arabic and Russian languages. The question about the cause of the disappearance of entire grammatical categories is considered in accordance with the development of present level of language. It should be also mentioned that the grammatical category of number associated with the category of gender and animate objects category, which once again confirms that the Arabic language the preservation of dual number category is provided by religion and mentality of people.

Key words: dual number, duality, grammatical category of number, disappearance.